

www.libtool.com.cn

HARVARD LAW SCHOOL
LIBRARY

Prof. Dr. H. Maurer
med djupa vördnad

www.libtool.com.cn

ef. förf. 4
695

OM

c

RÄTTEN TILL NÖDVÄRN.

ÖFVERLÄGGNINGSÄMNE

VID

FJERDE NORDISKA JURISTMÖTET

AF

J. HAGSTRÖMER.

STOCKHOLM,
TRYCKET HOS A. L. NORMANS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG,
1881.

X

FORTY

H

www.libtool.com.cn

JUN 15 1968

Harvard College Library
Ven Maurer Collection
Gift of A. C. Coolidge
Jan. 15, 1908

Alla strafflagar, så äldre som nyare, känna en rätt till nödvärn, i kraft af hvilken man till afvärfande af ett rättsstridigt angrepp eger emot angriparen begagna sig af åtgärder, hvilka under andra förhållanden äro otillåtna och straffbara. *Vim vi defendere omnes leges omniaque jura permittunt* hette det redan hos romarne. Men om tillvaron af en nödvärnsrätt icke blifvit satt i fråga, så hafva dess förutsättningar och dess utsträckning varit föremål för så mycket mer delade meningar. För icke länge sedan uppstälde man en sådan mängd förbehåll för nödvärnsrättens inträde och inskränkte dess utöfning inom så trånga gränser, att det i sjelfva verket ej återstod synnerligen mycket af hela denna rätt. Numera har dock en naturligare och friare uppfattning gjort sig gällande. Full enighet är emellertid ingalunda uppnådd. I många viktiga punkter af nödvärnsläran stå stridiga åsikter fortfarande emot hvarandra. Detta visar sig bäst af de nutida strafflagarne och strafflagsförslagen. Äfven de nordiska strafflagarne förete i detta hänseende viktiga skiljaktigheter. Mest afviker från de öfriga den svenska strafflagen (med hvilken den finska förordningen af den 26 November 1866 så godt som ordagrant öfverensstämmer). Denna lag synes också vara den, hvars bestämmelser angående nödvärn mest äro i behof af att öfverses och förbättras. Härvid bör god ledning kunna hemtas af de öfriga nordiska lagarnes stadganden samt af den erfarenhet, man förvärfvat vid dessas tillämpning. Vid sådant förhållande har det synt oss som

om detta ämne väl egnade sig för tankeutbyte på ett nedskildt juristmöte. Såsom en inledning dertill skall här meddelas en redogörelse för de olika åsigtarna angående några hufvudpunkter i nödvärnsläran samt för lagstiftningen i ämnet, särskildt i de nordiska landen, äfvensolemnas en antydning om den riktning, i hvilken vi anse att reformen af de svenska bestämmelserna bör gå.

I.

Att en persons lif, kroppsliga okränkbarhet och frihet äro föremål för nödvärnsskydd, är allmänt erkänt. Men härtill inskränker man ej sällan nödvärnsträtten. Sålunda nekar man, att nödvärn får öfvas

a. *vid angrepp å egendom.* Till stöd härför beropas man sig derå, att nödvärn ej är behöfligt i dylika fall. Den angripna rätten är nämligen här enligt sin natur en rätt till egendom, och staten kan därför genom att tillhålla den skyldig att lemna full ersättning upphäfva hela rättsskränknings rätten och försätta allt tillbaka i det skick, hvare det befann sig före densamma. Häremot har man emellertid med rätta invändt, att omständigheterna kunna vara sådana, att utsigten till ersättning är ytterst osäker, och att i detta fall den angripne ej är synnerligen betjenlig med att hans rätt *in abstracto* är af ersättnings natur. Derför är det också enligt en åsigt endast förmenadt den angripne att försvara sin egendom, då han *in concreto* kan påräkna ersättning för den förlust, som hotar honom. Härmed öfverensstämmer i sak *Württembergs strafflag* (1839) hvilken visserligen till en början helt allmänt förklarade nödvärn medgifvet gentemot våldsgärningar, som riktade sig emot egendom, men sedan i art. 103 betecknar det såsom ett öfverskridande af nödvärnsträtten, om nödvärn öfvas, då »nach allen, dem Angegriffenen bekannten, Umständen Schadensersatz zu erwarten war». Äfven med denna modifikation är dock nödvärnsträttens utslutning vid angrepp å egendom icke hållbar. Om ock ersättning lemnas, förmår detta ej göra om intet hvad som skett. Först och främst förekommer ett verkligt återställande af *status ante* endast undantagsvis. Vanligen presteras blott i stället för det, som den kränkte oåterkalleligen förlorat, dess ekonomiska equivalent. Härigenom *sträfv* man att

godtgöra dennes förlust, men att detta ej alltid lyckas är en känd sak. Ofta undandrager sig en god del af det värde, saken haft för egaren, en uppskattning i penningar. Vidare kvarstår alltid, äfven der ett verkligt återställande är möjligt, såsom ett faktum, hvilket aldrig kan förintas, att egaren en tid varit i mistning af något, som lagligen tillhört honom. Han har således i allt fall temporärt fått böja sig för det rättsstridiga angreppet. Men till att sålunda låta orätten för en tid segra öfver rätten har lagstiftaren sannerligen icke någon anledning.

De stötande resultat, hvartill denna åsigt föranleder, har man sökt, utan att helt och hållet uppgifva densamma, komma ifrån på följande sätt. Nödvärn — har man sagt — är utan all fråga tillåtet, då ett angrepp å egendom *tillika* hotar den angripnes person. Nu är emellertid den, hvars egendom angripes, naturligen ej skyldig att underkasta sig angreppet, utan har rätt att motsätta sig det-samma, för så vidt detta kan ske med sådana medel, som ej innebära något ingrepp å angriparens rättsområde (s. k. oegentligt nödvärn). Han är sålunda befogad att fasthålla den sak, som angriparen vill taga, eller att åter taga den af honom, sedan han satt sig i besittning deraf. Gifver nu angriparen efter för detta försvar, är allt godt och väl; gör han åter motstånd, uppstår ett handgemäng, och dermed öfvergår angreppet å egendom till ett angrepp jämväl å person, i följd hvaraf en rätt till nödvärn inträder. Emot denna åsigt låter dock åtskilligt sig anföras. Till en början lider den af en svår inre motsägelse. Att utesluta nödvärn vid rena angrepp å egendom, men tillåta det för öfvervinnande af ett emot egendomens försvar riktadt motstånd står alls icke tillsammans med hvartannat. Anser man nödvärn blott medgifvet, då personen är i fara, måste man ock antaga, att, om faran för person kan afvändas medelst uppoffring af någon annan rätt, man är skyldig att göra en sådan uppoffring. Eljest blefve ju dock nödvärn öfvadt för att freda en rätt, som ej är föremål för nödvärnsskydd. Kan man alltså vid ett angrepp å person genom att prisgifva någon sin egendom undgå all personlig fara, men föredrager man att rädda egendomen och i stället värja sin person med våld, kan man från den nu ifrågavarande ståndpunkten icke åberopa någon nödvärnsrätt, utan blir straffbar för det våld man öfvar till och

med i fall man inskränker sig till att endast försvara sin person. I strid härmed vill man emellertid vid angrepp å egendom, för den händelse att angriparen gör motstånd medgifva nödvärn ej blott i nyssnämnda syfte, utan ock för att med motståndets öfvervinnande rädda egendomen. Vidare är att märka, att man med den ifrågavarande åsigten ingalunda kommer till samma praktiska resultat, som då man utan vidare medgifver nödvärn vid angrepp å egendom. Den hvars egendom angripes, måste enligt denna åsigt väljas emellan att gifva sig i handgemäng med angriparen och härmed också erhålla nödvärnsrätt eller ock helt och hållet afstå från denna rätt. Vågar han ej inlåta sig i personlig kamp med angriparen, måste han afhålla sig från allt slags försvar af sin egendom. Är det honom fysiskt omöjligt att begynna med s. k. egentligt nödvärn, måste han ock, äfven om han kunde öfva egentligt nödvärn, oversam åse, huru hans egendom plundras eller förstöres. Denna förmedlingsåsigt har emellertid — i allt fall i viss mån — ingått i flere lagar. Så stadgar Frankrikes *Code pénal*, hvilken såsom regel blott medgifver nödvärn vid angrepp å person, i art. 329, att nödvärn är tillåtet gent emot »les auteurs de vols ou de pillages exécutés avec violence». Se ock *Code pénal belge* (1867) art. 417. Här kan ock anmärkas *Braunschweigs strafflag* (1840) § 166, hvilken medgifver, att nödvärn må öfvas till skydd »gegen einen . . . gewalthätigen rechtswidrigen Angriff auf die Person, die Ehre oder das Vermögen» samt vidare föreskrifver, att efter samma grundsatser bland andra de böra bedömas, hvilka »bei Verfolgung des mit der gestohlenen Sache entlaufenden Räubers oder Diebes . . . gewaltsamen Widerstand finden». Med denna lag öfverensstämmer *Thüringens strafflag* (1850) art. 66.

Vidare vägras nödvärnsrätt

b. *vid angrepp å äran*, för så vidt dessa ej, såsom fallet är, då de begås medelst handgripligheter, äro förbundna med angrepp å annans person. Såsom skäl anföres dels — liksom i fråga om angrepp å egendom —, att kränkningar af detta slag ej medföra någon oersättlig rättsförlust, men dels också att nödvärn här ej är möjligt, emedan rena ärekränkningar, så snart de träda fram i det yttre, också äro fullbordade. Det förra påståendet är här lika oriktigt och lika litet bevisande, som i fråga om angrepp å egen-

dom. Hvad åter det senare påståendet beträffar, så beror också detta tydligen på ett misstag. Det är alls icke svårt att tänka sig fall, i hvilka den, som är föremål för en ärekränkning, kan gripa in och hejda densamma före dess fullbordan. Man kan ju med våld taga ifrån någon en smädeskrift, som denne är i begrepp att utsprida, genom ett slag tysta munnen på någon, som redan till hälften uttalat ett skymfligt tillmäle o. s. v. För öfrigt, om också ärekränkningens fullbordan ej står att hindra, kan måhända dess fortsättning hejdas, och härtill bör den angripne ega rätt. Visserligen är hela denna fråga icke af synnerligen stor praktisk betydelse, men något skäl att undantaga äran från de föremål, som få skyddas medelst nödvärn, finnes dock ej.

Slutligen vill man ej håller tillåta nödvärn

c. *vid angrepp å hemfriden.* Dock gör man vanligen här ett medgifvande, likartadt med det, som förekommer i fråga om angrepp å egendom. Man erkänner nämligen en rätt till nödvärn för sådana fall, i hvilka hemfridsbrottet innesluter en fara för person, och, då det gäller att pröfva, om detta kan anses vara händelsen, är man ingalunda nogräknad. För alla *nattliga* angrepp å hemfriden proklamerar man en rätt till nödvärn, emedan, såsom redan en af 1500-talets jurister uttryckte det, »de nocte nulli certo constet, an is furandi, an occidendi gratia venerit». Så stadgar den franska *Code pénal* art. 329, att till laga nödvärn skall räknas det fall, då någon gjort våld å annan »en repoussant pendant la nuit l'escalade ou l'effraction des clôtures, murs ou entrée d'une maison ou d'un appartement habité ou de leurs dépendances». Se ock *Code pénal belge* (1867) art. 417, hvilken emellertid tillägger »à moins qu'il soit établi que l'agent n'a pas pu croire à un attentat contre les personnes, soit comme but direct de celui qui tente l'escalade ou l'effraction, soit comme conséquence de la résistance que rencontreraient les desseins de celui-ci». Vi betvifa, att hela detta medgifvande låter förena sig dermed, att man vägrar nödvärnsrätt vid rena angrepp å hemfriden. Att detsamma i allt fall endast till en del undanrödjer de praktiska olägenheterna af en sådan vägran, ligger i öppen dag.

De inskränkningar, hvilka sålunda göras i nödvärnsrätten, tillhöra emellertid mestadels strafflagar, som för-

skrifva sig från förra hälften af detta århundrade eller från ännu äldre tider. De nyaste strafflagarne hafva i allmänhet till större delen eller helt och hållet låtit dem falla. Så medgifves nödvärnsrätt af *Österrikes strafflag* (1852) § 2 emot angrepp å lif, frihet eller förmögenhet, af *Zürichs strafflag* (1871) § 48 emot den, som angriper någons person, besittning eller egendom eller olofligen tränger in i hus eller annat, som någon bebor eller eljest innehar, af *Ungarns strafflag* (1878) § 79 och *kroatiska strafflagsförslaget* (1879) § 20 till försvar för person eller förmögenhet samt af *Hollands strafflag* (1881) art. 41 vid angrepp, riktade emot lif, ärbarhet eller gods. Än längre går *Tyska Rikets strafflag* § 53, som helt allmänt förklarar nödvärn tillåtet »um einen gegenwärtigen, rechtswidrigen Angriff von sich oder einem Anderen abzuwenden». Se ock *österrikiska strafflagsförslaget* (1874) § 59. I öfverensstämmelse härmed talar *italienska strafflagsförslaget* (1876) art. 63 utan vidare om »un attacco attuale ed ingiusto».

Danska strafflagen § 40 medgifver nödvärn emot angrepp å »Person, Ære eller Gods» (hvarvid är att märka, att hemfridsbrottet af denna lag behandlas i kapitlet »Om Ærefornærmelser»). *Norska strafflagen* nämner i 7 kap. 7 § »Liv, Legeme, den kvindelige Blufærdighed, Frihed eller Gods». Åran upptages alltså ej här bland föremålen för nödvärn. Hemfriden kan åter möjligen anses inbegripen, eftersom brott deremot af lagen synas uppfattas såsom angrepp å »Gods» (hemfridsbrottet upptages nämligen i det kapitel, som handlar »Om ulovlig Brug af hvad Andre eie eller besidde»). *Finska strafflagsförslaget* (1875) § 89 förklarar den straffri, hvilken brukat laga nödvärn »till skydd emot orättmätigt hot eller angrepp, som innebar trängande eller påbegynd fara för hans egen eller annans rätt» (hvarutöfver 90 § till yttermera visso innehåller, att rätt till nödvärn eger rum, då någon »tränger sig olofligen in i annans rum, hus, gård eller fartyg: eller sätter sig till motvärn emot den, som sitt å bar gerning återtaga vill»). *Svenska strafflagen* erkänner ej nödvärnsrätten i på långt när samma omfattning, som danska och norska lagarne. Den medgifver nödvärn endast

a. då man öfverfalles af annan med våld eller hot, som innebär trängande fara (5 kap. 7 §). »Våld» betecknar här

uppenbarligen ett våld riktadt emot den angripnes *person*, ty endast om ett sådant våld kan det sägas, att man dermed blifver »öfverfallen». Med »hot» menas ock tydligen ett hot med sådant våld, ty annat hot kan ej rimligen här förklaras berättiga till nödvärn, än det som enligt denna §, sedan det öfvergått till handling, berättigar dertill. Denna § afser således uteslutande våldsamma angrepp å person, men också alla sådana utan någon inskränkning. I Lagkommitténs och Lagberedningens förslag var nödvärnsrätten inskränkt till angrepp, riktade emot lif, helsa, kyskhet eller frihet. Enligt stadgandets nuvarande lydelse må man möta våld med våld, äfven om angreppet blott går ut på ringare misshandel¹⁾.

Vidare inträder en rätt till nödvärn

b. då någon begår inbrott eller eljest *tränger sig olofligen in i annans rum, hus, gård eller fartyg nattetid* (5 kap. 8 §). Hvarje angrepp å hemfriden (eller riktigare å rätten att hafva rum, hus o. s. v. i fred — ty om någons *hemvist* behöfver det ej nödvändigt vara fråga) berättigar

¹⁾ CARLÉN, *Kommentar öfver Strafflagen* s. 97, inlägger i orden »som innebär trängande fara», hvilka ord han tydligen hänför så väl till »våld», som till »hot», en dubbel betydelse, nämligen dels den, att »sjelfva faran tränger på», dels ock den, att »något verkligen farligt kan hända», om ej angreppet afvärjes. Denna dubbelydning är dock ej hållbar. De ifrågavarande orden, hvilka blott höra till »hot», ej till »våld», afse endast att återgifva den bekanta fordringen, att ett hot, för att berättiga till nödvärn, måste innebära en fara, som *genast* måste afvärjas (i motiven till finska strafflagsförslaget s. 172 omskrifves »trängande» med »omedelbart förestående»). Lagutskottet vid 1859—60 års riksdag, hvilket först föreslog de nuvarande uttrycken, framställde detta förslag, när det ansåg orden »fara för lif eller helsa», som förekommo i den kongl. propositionen, vara för inskränkta, i ty att det vore att befara, att »helsa» ej skulle blifva tolkadt såsom afseende det kroppsliga välbefinnandet eller den personliga frijden för tillfället, utan endast motsatsen af en verklig sjukdom, hvarigenom man skulle råka i strid med den naturliga billighetskänslan. Åtskilliga ledamöter af utskottet reserverade sig, när enligt den af utskottet föreslagna lydelsen ingen annan begränsning af faran förekomme, än att denna skulle vara trängande, hvilket ord på intet sätt utmärkte beskaffenheten af de personliga rättigheter, som vore i fara att störas, hvaraf följden vore, att den öfverfallne, om han icke på annat sätt skulle kunna freda sig för den trängande faran, egde rätt att till och med döda den öfverfallande, huru ringa ock den rättighet vore, som denne sökte förnärma. Äfven under diskussionen inom riksstånden framhölls detta såsom en konsekvens af den nya lydelsen (se *Presteståndets Protocoll vid Riksdagen 1859 och 1860* IV ss. 80 o. f.).

således ej till nödvärn, endast ett *nattligt* angrepp, hvad man, såsom ofvan blifvit nämndt, ofta förenat på sumtionen om en fara för person.

Slutligen må nödvärn öfvas

c. då någon *sätter sig till motvärn*, ehvad det är natt eller dag, emot den, som sitt värja eller å bar gernin återtaga vill (5 kap. 8 §). Vår lag medgifver således nödvärn vid angrepp å egendom i andra fall, än dem, hvilka man pläгат anse en fara för person förena sig med faran för egendom. Nödvärn är alltså uteslutet i alla sådana fall, i hvilka egendomens innehafvare ej har i sin makt att genom s. k. oegentligt nödvärn förelägga angriparen valet emellan att sätta sig till motvärn eller afstå från tilltaget. En lam person får ej genom ett slag eller ett kast med sin krycka hejda den, hvilken står i begrepp att tillgripa någon hans tillhörighet. Eller — för att taga det exempel, som oftast anföres — den, som förföljer en tjuf, hvilken flyr med det gods, han tillgripit, får ej, då han märker, att afståndet dem emellan alltmer förstöras, genom ett mot benen å tjufven riktadt skott stäcka dennes flykt. Kan åter egendomens innehafvare inlåta sig på s. k. oegentligt nödvärn, måste han detta, i fall han vill förvärfva sig nödvärnsrätt, äfven om en sådan personlig beröring med angriparen innebär aldrig så stor risk för honom. Han måste det till och med, om han med vissnet kan förutse, att han till sist ändock ej skall förmå uträtta något utan verkligt nödvärn. Uppstår deremot ett handgemäng, inträder en rätt för egendomens innehafvare att använda nödvärnsvåld ej blott för att afvärja de angrepp, som derunder kunna riktas mot hans person, utan ock för att öfvervinna det motvärn, som riktas mot hans försvar af sin egendom.

Att vi finna dessa stadganden otillfredsställande, framgår af det föregående. På der antydda grunder anse vi, att strafflagen icke bör innehålla någon uppräknin g af föremålen för nödvärn.

II.

Den, som rättsstridigt angriper annan, blifver ej derigenom rättslös, så att allt hvad under angreppet tillskyn-

las honom blifver rättsenligt och straffritt. En gräns för rätten att använda våld emot honom är alldeles gifven: försvaret får ej öfverskrida hvad behovet kräfver. Äfven om den angripna rätten är aldrig så dyrbar, förmår detta icke rättfärdiga ett våld, som ej är erforderligt för farans afvärjande.

Detta utsäges uttryckligen i de flesta lagar. Österrikes strafflag (1852) § 2 fordrar för straffrihet, »dass sich der Thäter nur der nöthigen Vertheidigung bedient habe». Tyska Rikets strafflag § 53 och österriskiska strafflagsförslaget (1874) § 59 hänföra till nödvärn endast ett sådant försvar, som är »erforderlich um einen . . . Angriff . . . abzuwenden», och italienska strafflagsförslaget (1876) art. 63 räknar blott dit »la difesa che è necessaria per respingere . . . un attacco». Likaså fordrar Frankrikes Code pénal art. 328, så väl som Code pénal belge (1867) art. 416, att gerningar, för att blifva straffria på grund af nödvärn, skola vara »commandés par la nécessité actuelle de la légitime défense». Härmed öfverensstämma de nordiska strafflagarne. Enligt danska strafflagen § 40 äro handlingar, företagna i nödvärn, endast straffria, »forsaavidt de have været nødvendige for at modstaae eller afværge et . . . Angreb». På samma sätt tillåter norska strafflagen 7 kap. 7 § nödvärn »kun forsaavidt det er fornødent, for at kunne modstaa eller afværge Angrebet». Likaså innehåller finska strafflagsförslaget § 89, att den, som brukat nödvärn, är saklös, »för all den skada, som han till farans afvärjande var nödsakad att angriparen tillfoga». I svenska strafflagen visar också 5 kap. 10 §, att denna lag ej erkänner mera våld såsom rättfärdigadt, än »nöden kräfde».

Enligt mångas åsigt är det nu angifna måttet för nödvärnsrättens utöfning det enda. Så mycket våld, som behöfves för att afvärja angreppet, är under alla förhållanden berättigadt. Äfven om den rätt, som angripes, icke hör till de dyrbarare, är dock det svåraste våld fullt rättfärdigadt, i fall blott rättens försvar fordrar detsamma. Söker någon t. ex. taga ifrån en annan en sak, låt vara af tämligen obetydligt värde, är den senare för att freda saken befogad att, i fall lindrigare medel ej stå honom till buds, misshandla eller till och med döda angriparen. Han är ej förpligtad att lemna ifrån sig saken för att skona denne.

Andra åter fordra, att nödvärnsvåldet till sitt mått skall rätta sig ej blott efter angreppets intensitet, utan ock efter värdet af den rätt, som är i fara: *defensio debet esse proportionalis*. Mera våld, än behovet kräfver, har man aldrig rätt att använda; men det kan hända, att man ej ens är berättigad att gå så långt. Den rätt, som försvaras, och den rätt, som genom försvaret kränkes, få ej anseende till värdet stå i alltför stort missförhållande till hvarandra. Kan man ej försvara sig utan att tillskynda angriparen ett ondt, som ej står i skäligt förhållande till det onda, hvarmed man sjelf hotas, så må man afstå ifrån sitt försvar och låta rättskränkningen hafva sin gång. Den nu nämnda åsigten finnes uttalad i *Allg. Landrecht f. d. Preuss. Staaten* II Tit. 20 § 520, hvilken, sedan föregående § stadgat, att utöfningen af nödvärn ej får drivas längre, än nöden kräfver, ytterligare föreskrifver: »Auch muss das zur Abwendung des Schadens gewählte Mittel mit dem Schaden selbst, welcher durch die Nothwehr abgewendet werden soll, in Verhältniss stehen», samt i *Sachsens strafflag* (1855) art. 91, som förklarar den angripne befogad att använda alla försvarsmedel, med afseende å hvilka han under förhandenvarande förhållanden kan antaga, »dass sie zur wirksamen Abwehr desselben (des Angriffes) erforderlich und mit der Beschaffenheit der abzuwendenden Gefahr nicht ausser Verhältniss seien». Jfr ock *Hannovers strafflag* (1840) art. 79.

Enligt en annan åsigt är våldets proportionalitet icke någon allmän fordran, men deremot förutsättes för en rätt att taga angriparens lif eller att använda medel, som sätta detta i fara, ett angrepp, hvilket hotar ett godt, som är af en viss större betydelse. Äfven denna åsigt finnes representerad inom lagstiftningen. *Badens strafflag* (1845) § 87 innehåller nämligen i fråga om nödvärn mot angrepp å egendom följande stadgande: »Wenn.. das bedrohte Gut im Allgemeinen sowohl, als nach den Verhältnissen des Angegriffenen auch für ihn von nur geringem Werthe ist, . . . so gilt die zur Abwehr geschehene vorsätzliche Tödtung oder lebensgefährliche Verletzung des Angreifers nicht für entschuldigt». Se ock *Storhertigd. Hessens strafflag* (1841) art. 49, der det heter: »Bei eingetretener Nothwendigkeit einer gewaltsamen Privatvertheidigung . . . muss das angewendete lebensgefährliche Vertheidigungsmittel mit dem Werthe,

en das bedrohte Eigenthum oder Besitztthum für den Angegriffenen hat, in einem angemessenen Verhältnisse stehen».

www.libtool.com.cn

Danska strafflagen uppställer icke någon allmän fordran af ett visst förhållande emellan den angripna och den genom försvaret kränkta rättens betydelse. Deremot innehåller den, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med senast införda lagar, en särskild bestämmelse i fråga om användningen af lifsfarliga försvarsmedel. Sedan den i 40 § förklarar nödvärnshandlingar straffria, när och för så vidt de varit nödvändiga för att motstå eller afvärja angreppet, tillägger den nämligen i samma §: »Dog skal det kun til Forsvar for Liv, Helbred eller Velfærd være tilladt at anvende saadanne Forsvarsmidler, ved hvilke Angriberens Liv udsættes for øiensynlig Fare». Enligt *norska strafflagen* 7 kap. 7 § är man berättigad att öfva nödvärn »med hvad Væрге man mægtig er», för så vidt det är nödvändigt för att kunna motstå eller afvärja angreppet och något annat härtill tjenligt medel ej gifves, som är den angripne bekant. Emellertid antager SCHWEIGAARD (*Commentar*, 2:dra uppl., I s. 312), att »der maa være en vis Forholdsmæssighed mellem Betydenheden af det angrebne Retsgode og det Middel, som anvendes til at beskytte det, og at der kan gives Tilfælde, i hvilke den Fornærmede maa lade Beskadigelse paa Gods foregaae for sine Øine, fordi det eneste virksomme Middel, der under de givne Omstændigheder kunde anvendes, var for virksomt». Denna åsigt synes icke håller vara främmande för norsk praxis (se ett par rättsfall i *Norsk Retstidende* 1874 ss. 310 o. f., 1875 ss. 629 o. f.). Enligt *finska strafflagsförslaget* § 89 är den angripne, såsom redan blifvit nämndt, »saklös för all den skada, som han till farans afvärijande var nödsakad att angriparen tillfoga». På samma sätt förhåller det sig enligt *svenska strafflagen*. Endast sådant våld, som varit större, än »nöden kräfde», betecknas här i 5 kap. 10 § såsom ett öfverskridande af nödvärnsrätten.

För vår del anse vi hvarje begränsning af nödvärnsrätten utöfver den, som ligger deri, att den angripne ej får gå längre, än som oundgängligen är nödvändigt, vara afgjort förkastlig. Vare sig man helt allmänt fordrar ett visst förhållande emellan den angripna rätten och den, som genom försvaret kränkes, eller nöjer sig med att for-

dra ett sådant förhållande för den händelse angriparens *lif* är i fråga, så ställer man i allt fall på detta sätt under vissa omständigheter den angripne värlös gent emot angriparen. Man begär af honom, att han för att skona denne skall tåla ett ingrepp i sin rättssfer, ehuru han har i sin makt att afvärja detsamma. Emot en sådan fordran uppreser sig emellertid — efter hvad vi förmena — en sund och oförkonstlad rättskänsla. Utan tvifvel kan det gifvas fall, i hvilka det är en prisvärd handling af den angripne att eftergifva sin rätt för att slippa döda eller skada angriparen, men en sådan eftergift måste, från rättslig synpunkt sedt, ligga i den angripnes fria skön. Vill den angripne för att skona angriparen offra sin goda rätt, så må han göra detta, men vill han det ej, så må han ej tvingas dertill. Att upphöja eftergiften till en rättspligt låter ej försvara sig. Den juridiska rätten måste alltid i en dylik kamp emellan en orättmätig inkräktare och den, som försvarar sig emot honom, obetingadt ställa sig på den senares sida. Vi anse alltså,

att strafflagen icke bör innehålla någon vidare begränsning af nödvärnsrätten, än den, att den angripne ej må öfva större våld, än nöden kräfver.

III.

Har någon, som varit berättigad till nödvärn, vid dess utöfvande gått för långt, i ty att han gjort större våld, än som för angreppets afvärjande var behöfligt, föreligger en s. k. excess i nödvärn. Det är dock möjligt, att detta öfvergrepp af subjektiva skäl går fritt från straff. Det låter nämligen lätt tänka sig, att den angripne ej insett försvarsåtgärdens farliga beskaffenhet eller att han misstagit sig i fråga om hvad för försvaret var erforderligt, samt att hans villfarelse i det ena eller det andra afseendet icke skäligen kan anses vittna om en straffbar oaktsamhet. Alltför högt får man ej härvid ställa sina fordringar å den angripne, ty den situation, hvaruti denne befinner sig, är sannerligen icke gynsam för en grundlig undersökning af förhållandena och ett noggrant afvägande af hvad dessa fordra. För domaren, som efteråt i lugn och

ro undersöker och bedömer förhållandet, kan det möjligen ligga i alldeles öppen dag, att den försvarsåtgärd, hvaraf den angripne begagnat sig, inneburit en fara för den effekt, som följde, och därför bort af honom undvikas, eller att angreppet varit mindre intensivt och därför kraft mindre kraftiga försvarsmedel, än den angripne antagit, eller att någon lindrigare försvarsåtgärd, än den använda, stått den angripne till buds, ehuru detta undgått hans uppmärksamhet, utan att dock i det ena eller andra af dessa fall billigtvis en oaktsamhet kan läggas den angripne till last. Straffbar blifver deremot excessen, om den angripne med uppsåt tillskyndat angriparen den skada, han fått, genom en försvarsåtgärd, hvilken han insett ej vara berättigad. Vidare i fall han, fastän hans uppsåt ej omfattat skadan, dock varit medveten derom, att han framkallade en fara för densamma, utan att detta rättfärdigades af hvad försvaret fordrade. Och slutligen jämväl då han antagit, att han alls icke gjorde annat, än som för försvaret var nödvändigt, men detta hans antagande berott på bristande aktsamhet. I det första fallet är den angripne straffbar för uppsåtlig gerning, i de två senare fallen för vållande.

En nödvärnsexcess kan innebära helt olika rättsöfverträdelser. Den kan stanna vid en föga betydande kränkning af annans person eller egendom, men kan också utgöra en förgripelse å annans lif. Att i lagen upptaga nödvärnsexcessen såsom ett särskildt slags brott med egen straffsats (så förfar med afseende å excess af vållande *Storhertigd. Hessens strafflag* [1841] art. 52) är därför alls icke lämpligt. Emellertid påkallar den utan tvifvel en särskild legislativ behandling. Det angrepp å annans lif, kroppsliga integritet o. s. v., som här föreligger, är nämligen icke helt och hållet oberättigadt. Den angripne var till en del befogad att göra hvad han gjorde. Att straffa hans gerning i hela dess omfång kan därför icke vara riktigt. Det måste ovilkorligen räknas gerningsmannen till godo, att han haft fullgiltig orsak till en mindre kränkning. Härtill lemna emellertid de allmänna bestämmelserna om dråp, misshandel o. s. v. icke utan vidare tillfälle. Den omständigheten, att en gerning utgör excess i nödvärn, måste därför i lagen upptagas såsom en straffminskningsgrund.

Hvad strafflagarne beträffar, iakttaga dessa understun-

dom tystnad i detta ämne. Detta är händelsen med Frankrikes *Code pénal* och *Code pénal belge* (1867). Likaså med *italienska strafflagsförslaget* (1876). Vanligen meddelas dock särskilda bestämmelser i ämnet. Sålunda eger domaren enligt en mängd lagar vid bestraffandet af nödvärnsexcesser antingen att efter fritt bepröfvande sänka straffet (*Thüringens strafflag* [1850] art. 67; *Zürichs strafflag* [1871] § 49 m. fl.) eller ock åtminstone att nedsätta detsamma inom en viss af lagen angifven gräns (så enligt *Bayerns strafflag* [1861] art. 73). Dessutom stadga många lagar i större eller mindre omfång straffrihet för lindrigare fall. Längst af alla går dervid antagligen *Hannovers strafflag* (1840) art. 79, som blott innehåller straff för en excess, hvilken haft döden eller en *betydlig* skada till följd. Vanligare är det, att vissa fall af *culpa* fritagas från straff. Så stadgar *Tyska Rikets strafflag* § 53 efter åtskilliga tyska partikularlagars föredöme, att en nödvärnsexcess icke är straffbar, om gerningsmannen »in Bestürzung, Furcht oder Schrecken über die Grenzen der Vertheidigung hinausgegangen ist». (*Österrikiska strafflagsförslaget* [1874] § 59 talar helt allmänt om »Mangel an Besonnenheit», och af ungefär samma uttryckssätt begagnar sig *kroatiska strafflagsförslaget* [1879] § 20, men det förefaller ovisst, om enligt dessa förslag meningen är, att gerningsmannen skall blifva straffri äfven i andra fall, än då excessen alls ej kan tillräknas honom; till samma tvifvel synes ock *Zürichs strafflag* [1871] § 48, hvilken nämner samma affekter, som den tyska lagen, gifva anledning, hvaremot *Ungarns strafflag* [1878] § 79 säkerligen i allo öfverensstämmer med denna lag). Likaledes innehåller *Hollands strafflag* (1881) art. 41, att ett öfverskridande af nödvärnets gränser är straffritt, om det varit den omedelbara följden af en genom angreppet förorsakad häftig sinnesrörelse.

Alla dessa bestämmelser vittna onekligen om en prisvärd sträfvan att skydda den, som öfvat nödvärn, mot ett obilligt bedömande. Men några af dem synas dock ej vara riktiga. Att, såsom den hannoverska strafflagen, inskränka nödvärnsexcessens straffbarhet till sådana fall, då en viss svårare skada följt, är afgjordt förkastligt; och att, i likhet med en mängd andra lagar, fritaga vissa fall af *culpa* från straff, saknar äfven i vår tanke tillräckligt skäl. Måste verkligen, trots all billig hänsyn till de förhållanden,

hvari den angripne befunnit sig, dock en sådan oaktsamhet, som i allmänhet ådrager straffrättsligt ansvar, anses föreligga, bör denna oaktsamhet icke här mer än eljest undgå straff.

Danska strafflagen 40 § 2 mom. erinrar till en början derom, att, då någon öfverskridit gränserna för ett tillåtet nödvärn, det först måste afgöras, om gerningen efter omständigheterna kan tillräknas honom eller om densamma på grund af en genom skräck och bestörtning framkallad brist på besinning ej kan tillräknas honom såsom straffbar. Men vidare heter det: »Kan Overskridelsen tilregnes ham, bliver Lovens almindelige Straf for den Angriberen tilføiede Skade dog ikke ubetinget at anvende, hvorimod en mindre efter Overskridelsens Grad lempet Straf kan idømmes». Likaledes innehåller *finska strafflagsförslaget* § 92, att, om någon vid nödvärn gjort större våld än nöden kräfde, domstolen efter omständigheterna skall pröfva, om han bör straffas för uppsåtlig gerning eller vållande, samt att »straffet, om skäl dertill äro, må nedsättas under det mått, som å sådan gerning annars bort följa». För den händelse, att faran varit så trängande, att gerningsmannen för skräck eller bestörtning icke kunde besinna sig, lemnas en hänvisning till det allmänna stadgandet om tillfällig sinnesförvirring såsom straffrihetsgrund. *Norska strafflagen* innehåller i 7 kap. 9 §, att, om någon finnes hafva öfverskridit gränserna för nödvärn, domaren skall afgöra, om gerningen efter omständigheterna bör tillräknas honom såsom uppsåtlig eller blott såsom oaktsam. Var så hastig eller trängande nöd eller fara för handen, att han ej kunde besinna sig, går han fri från straff. I närmaste öfverensstämmelse härmed stadgar *svenska strafflagen* i 5 kap. 10 §, att, då någon finnes hafva gjort större våld, än nöden kräfde, domstolen skall pröfva efter omständigheterna, om han bör straffas för uppsåtlig gerning eller blott såsom för vållande; men att han, om så trängande nöd eller fara var för handen, att han sig ej besinna kunde, må från straff frias. Hvad norska och svenska lagarne, liksom också finska strafflagsförslaget, innehålla om domarens pligt att pröfva, huruvida ansvar för uppsåtlig gerning eller för vållande bör tillämpas, kan möjligen tolkas så, att man härigenom velat gifva domaren en diskretionär myndighet, i kraft af

hvilken denne vid nödvärnsexcesser skulle ega frihet att i stället för straff för uppsåtlig gerning använda straff för vållande. För en sådan tydning torde dock ej finnas tillräckliga skäl. Enligt vårt förmenande har man ej rätt att i detta stadgande se något mer än en erinran derom, att de allmänna reglerna angående uppsåt och vållande skola komma till användning. En sådan erinran möter ej sällan i strafflagar från början eller medlet af detta århundrade (se *Bayerns strafflag* [1813] art. 132, *Hannovers strafflag* [1840] § 79, *Badens strafflag* [1845] § 90). Hvad dermed afses är säkerligen att inskräpa, att sådana fall af excess, i hvilka den angripne visserligen med vilja tillfogat angriparen den skada, denne fått, men handlat under det antagande, att han ej gjorde annat än försvaret fordrade, må, såsom deras natur fordrar, i fall de öfverhufvud äro straffbara, bedömas efter oaktsamhetsbestämmelserna. I svenska strafflagen har dock denna erinran fått en egendomlig form. Det heter nämligen, att domstolen skall efter omständigheterna pröfva, om gerningsmannen bör straffas »för uppsåtlig gerning eller blott såsom för vållande»; och det ser alltså ut som om åtminstone i den svenska lagen meningen med lagbudet vore, att domaren skulle kunna såsom vållande straffa något, som i sjelfva verket icke är något sådant (jfr CARLÉN, *Kommentar* s. 102). I sak har dock svenska strafflagen utan tvifvel afsett detsamma, som andra strafflagar: den har velat framhålla, att en handling, hvarigenom den angripne med vilja tillfogat angriparen en skada, blifver att bedöma såsom vållande, då den förre i följd af ett misstag, för hvilket han dock ej är utan skuld, ansett skadan nödvändig för angreppets afvärijande. Orsaken till olikheten i uttrycksätt är antagligen den, att de, som formulerat det svenska stadgandet, ansett, att i de ifrågavarande fallen föreligger icke *culpa*, utan *dolus*, om ock en *dolus*, som bör bedömas enligt reglerna för *culpa* — en uppfattning, som förr ej var sällsynt inom doktrinen¹). Att det ej kan vara

¹) Hos Lagkommittén (7 kap. 9 §) hette det, att domaren skulle pröfva, om straff »för uppsåtlig gerning, eller blott för vållande» borde tillämpas, men Lagberedningen insköt ordet »såsom» framför »för vållande». Motiven upplysa ej något om skälet till ändringen, men, då reservationerna (s. 60) utvisa, att man inom Beredningen uttalat sig emot hela stadgandet på den grund, att det kunde lemna stöd för »den orik-

den svenska lagens mening att medgifva domaren att vid en verklig uppsätlig nödvärnsexcess tillämpa straffet för vållande vinner stöd af den omständigheten, att det på detta sätt i vissa fall skulle blifva ett alldeles oförklarligt språng inom den latitud, som domaren finge till sitt förfogande. Strafflatituderna för uppsåt och för vållande sluta sig nämligen ingalunda alltid intill hvarandra; minimum i den förra är ibland betydligt högre än maximum i den senare (jfr t. ex. 14 kap. 3 § och samma kap. 9 §).

Både den norska och den svenska lagen sakna alltså, i fall denna tolkning är den rätta, hvarje stadgande om någon nedsättning i straffet för den, som öfverskridit nödvärnsrätten. Så snart den skada, som tillskyndats angriparen, gått det minsta utöfver hvad nöden kräfde, måste den angripne, för så vidt excessen öfverhufvud kan tillräknas honom, beläggas med fulla straffet för den skada, han gjort. Den, som i stridens hetta skadat angriparen litet mer än som varit oundgängligen nödvändigt, träffas således af hela tyngden af en vanlig misshandlares straff. Detta är afgjordt en brist. Vi anse deremot,

att i strafflagen bör upptagas ett stadgande derom, att, då någon öfverskridit nödvärnsrättens gränser, straffet för hvad som tillskyndats angriparen må kunna efter omständigheterna nedsättas under hvad i allmänhet å en sådan gerning bort följa.

IV.

För att en domare skall kunna döma någon till straff, måste han vara till fullo öfvertygad om tillvaron af det brott, som lägges denne till last. Han måste alltså ega visshet om alla de subjektiva och objektiva moment, som ingå i brottet. Hyser han tvifvel angående något enda af dem, utgör detta ett hinder för en fällande dom. *In dubio pro reo* lyder regeln för dylika fall. Hvarje gerning

---

tiga föreställning, att här verkligen är fråga om skilnaden emellan *dolus* och *culpa*, så synes det knappt kunna vara något tvifvel derom, att man genom förändringen velat visa ett visst tillmötesgående gent emot denna åsigt, utan att dock i sak afvika från hvad Lagkommittéas förslag innehållit.

måste nu, för att kunna blifva brottslig, vara rättsstridig. En gerning, som öfvats i nödvärn, eger ej denna egen- skap. Är det tvifvelaktigt, huruvida icke nödvärn förele- gat, kan alltså i enlighet med hvad nyss blef sagdt den tilltalade ej fällas till straff. Med andra ord: den tillta- lade är icke bevisskyldig för tillvaron af nödvärn, utan bevisskyldigheten ligger å den motsatta sidan. Anklagelse- beviset är ofullständigt, om deraf ej framgår, att den till- talade icke öfvat gerningen i nödvärn.

Häraf följer emellertid ej, att det för hvarje dom, hvar- igenom någon kännes skyldig till straff för en gerning, vid hvilken nödvärn kan tänkas hafva förekommit, fordras särskild bevisning om frånvaron af denna straffrihetsgrund. I allmänhet utgöra nämligen de data, hvilka bevisa sjelfva gerningen och dess härledning från den tilltalade, också på samma gång tillräcklig bevisning därför, att nödvärn icke varit för handen. Är nämligen den utredning, som genom anklagelsebeviset åstadkommits om förloppet, någor- lunda fullständig och förekommer deri intet, som häntyder på att nödvärn förelegat, framkallar detta en så stor san- nolikhet för dess icke-tillvaro, som i allmänhet erfordras för juridisk visshet. Häri kan den omständigheten, att den tilltalade påstår sig hafva öfvat gerningen i nödvärn, icke utan vidare verka någon ändring. För att förtjena afseende måste ett sådant påstående styrkas med bevis. Dock får man ej å detta bevis ställa på långt när samma fordringar, som å det bevis, som skall styrka den tillta- lades skuld. Man får ej glömma, att nödvärnsbeviset en- dast utgör ett motbevis, icke ett hufvudbevis. Det är därför ingalunda nödvändigt, att nödvärnsbeviset är af så- dan styrka, att det förmår öfvertyga domaren om tillva- ron af nödvärn. Det är tillräckligt, att detsamma förmår rubba den visshet, som anklagelsebeviset i denna punkt åstadkommit, eller, med andra ord, hos domaren väcka tvifvel om rätta förhållandet i detta afseende. Ett sådant bevis kan utan all fråga redan ligga i den tilltalades be- rättelse angående förloppet. Är denna inom sig samman- hängande och står den ej i strid med i öfrigt upplysta förhållanden, vinner påståendet om nödvärn härigenom allt det stöd, som skäligen kan fordras.

Är anklagelsebeviset fördt genom den tilltalades eget erkännande, är det gifvet, att äfven den del af hans be-

rättelse, hvilken innehåller uppgiften derom, att nödvärn egt rum, utan vidare måste tagas för god, så vida den ej är oförenlig med berättelsen i öfrigt eller står i strid med eljest förekomna omständigheter. Här förefinnes ju intet, som tvingar till något som hålst slags bevis från den tilltalades sida. Detta gäller dock blott för den händelse att den tilltalade, på samma gång han afgifver sitt erkännande, också åberopar nödvärn. Anföres denna straffrihetsgrund först efteråt, blir detta att anse såsom ett återkallande af erkännandet, och påståendet om nödvärn måste följaktligen i detta fall, för att vinna afseende, styrkas med bevisgrunder af så pass mycken öfvertygande kraft, att, om de ock ej utgöra full bevisning för nödvärnet, de åtminstone försvaga det skuldbevis, som genom erkännandet åstadkommits, så att detta ej längre kan anses medföra juridisk visshet.

Betydelsen af den tilltalades egen berättelse lider för öfrigt en minskning, i fall denne sökt dölja hvad som skett, ja under vissa förhållanden till och med redan i fall han hållit tyst med saken, till dess den på annat sätt blifvit uppenbar. I än högre grad blir detta händelsen, om den tilltalade till en början nekar till hela gerningen och först sedan man öfverbevisat honom om densamma tager sin tillflykt till en uppgift om nödvärn. Emellertid må man akta sig för att tillägga ett sådant förfarande alltför mycken betydelse. En person, som i nödvärn begått en eljest straffbar gerning, kan nog — särskildt i ett land med obilliga bevisskyldighetsregler i detta ämne — hafva sina goda skäl, hvarför han hålst ser, att gerningen ej blir känd, ja till och med, när han tilltalas för densamma, i det längsta undviker att vidgå den. Otvifvelaktigt utgör emellertid det ifrågavarande förfarandet ett inlägg i bevisfrågan till den tilltalades nackdel. Någon rubbning af bevisreglerna medför det dock ej; om uppkomsten af någon verklig bevisskyldighet för den tilltalade kan icke blifva tal. Föreligga blott, när saken betraktas i hela sitt sammanhang, omständigheter, som tala för att nödvärn varit för handen och som icke vederläggas af andra skäl, måste den tilltalade här, såsom annars, frias från straff.

Dessa grundsatser angående bevisningen i nödvärns-mål hafva visst icke alltid varit erkända såsom riktiga.

Icke sällan finner man — synnerligen i äldre tider — åberopandet af nödvärn betraktadt såsom en invändning, för hvilken den tilltalade blir skyldig fullt bevis. Oftare proklameras dock för kriminella mål en *favor defensionis*, hvilken bland annat skall yttra sig i måttliga anspråk å beviset för sådana straffrihetsgrunder, som nödvärn. Man nöjer sig för ty med den fordran, att tillvaron af nödvärn göres sannolik. Denna ståndpunkt hafva åtskilliga lagstiftningar intagit. Preussens *Criminal-Ordnung* (1805) § 373 innehöll ett stadgande, enligt hvilket en tilltalad, hvilken till sin bekännelse fogade en uppgift om någon omständighet, som upphäfde gerningens egenskap af brott, måste, för att denna omständighet skulle kunna räknas honom till godo, göra densamma åtminstone sannolik. Härmed öfverensstämde i hufvudsak *Bayerns strafflag* (1813) I art. 134 och II art. 272 samt Württembergs *Strafprozessordnung* (1843) art. 356. Samma åsigt uttalas än i dag af åtskilliga författare. Med den »sannolikhet», man sålunda fordrar, afser man uppenbarligen något betydligt mindre, än en sådan sannolikhet, som grundar juridisk visshet, men man fordrar i allt fall på detta sätt för mycket. Man begär dock ett hufvudbevis — fastän man nedsätter anspråket på dess styrka — under det att ett motbevis gör tillfyllest, och man felar sålunda mot regeln *in dubio pro reo*, hvilken innebär, icke att saken skall afgöras till den tilltalades förmån, då dennes oskuld har sannolikheten för sig, utan att detta skall ske så snart den ej har vissheten mot sig.

I Danmark och Norge finnas icke några lagbestämmelser i detta ämne. Inom rättsskipningen synes i det förra landet den här framställda uppfattningen hafva gjort sig gällande. Åtminstone talar härför den omständigheten, att man i utslag, som frikänna på grund af nödvärn, upphörligt träffar sådana uttryck, som att »Tiltaltes Forklaring icke kan forkastes», att »man icke ganske kan forkaste, hvad Tiltalte har anfört til sit Forsvar» o. s. v. I Norge tyckes man vara strängare i sina fordringar; dock lemna prejudikatsamlingarne ej någon säker upplysning i detta afseende. I den svenska rätten fanns förr en bestämmelse, som gick i en annan riktning än den, hvilken vi här betecknat såsom den rätta. I Missgernings-Balkens

26 kap. 4 § hette det nämligen: »Warder man så öfverfallen, at han lif sitt ej frälsa kan, utan at han dräper then honom å lif tränger, och gitter han then nöd med fulla skiäl wisa; ware tå för alt straff fri, och then han drap, ligge ogild». NEHRMAN (*Processus criminalis* ss. 193; 204, 5; 208) anser också — med ogillande af allt tal om en *favor defensionis* —, att sådana omständigheter, som nödvärn, »måste fulltygas i anledning af 17 C. 30 (uppenbarligen tryckfel i stället för 33) § Rätteg.-B.» (jfr ock PALMÉN, *Om nödvärn*, Helsingfors 1840, ss. 43 o. f.). Den nu gällande strafflagen, liksom förut 1861 års förordning, innehåller intet, som lägger hinder i vägen för den riktiga uppfattningen af bevisfrågan. Inom rättsskipningen är den emellertid afgjort icke den herskande. Derom vittnar redan språkbruket i svenska brottmålsutslag. Sådana vändningar, som att »den tilltalade ej kan anses hafva ådagalagt, att han, på sätt han föreburit, varit af omständigheterna nödgad att för värnande af sig sjelf utöfva det våld, hvarom han blifvit öfvertygad», eller att »rätten finner det icke vara styrkt, att förhållandena, på sätt den tilltalade förevändt, varit sådana, att denne varit berättigad till nödvärn» o. s. v. äro der icke sällsynta och hänvisa tydligen derpå, att man betraktar den tilltalade såsom den beviskyldige, äfven om man ej precis anser sig kunna af honom fordra ett bevis af vanlig styrka. För öfrigt är till och med en sådan åsigt ingalunda ovanlig. Från flere praktiska juristers sida hafva vi hört den meningen uttalas, att ett påstående om nödvärn måste förkastas, i fall domaren ej med alldeles samma grad af visshet, som i allmänhet erfordras för att han skall kunna utgå från något såsom sant, kan antaga, att nödvärn verkligen egt rum.

Den bästa nödvärnslagstiftning kan ej bära verklig frukt, om icke riktiga grundsatser i fråga om bevisningen i nödvärnsmål göra sig gällande i praxis. Ett särskildt stadgande i detta ämne skulle dock vara mindre väl på sin plats, då här endast är fråga om en enkel användning af en allmän regel, hvars tillämplighetsområde är betydligt vidsträcktare. Vi uttala blott såsom önskligt,

att vid tillämpningen af nödvärnslagstiftningen måtte beaktas, att med afseende å sådana straffrihetsgrunder, som nödvärn, beviskyldighe-

ten icke ligger å den tilltalades sida, hvadan den-
nes påstående, att han endast öfvat nödvärn, in-
galunda, för att förtjena afseende, behöfver vara
styrkt med laga bevis, utan tvärtom, för att
kunna underkännas, måste vara vederlagdt genom
i målet förekomna omständigheter.

Åtskilliga lagar fordra för vissa fall af nödvärn, att
den som öfvat nödvärnet ofördröjligen gör anmälan härom
hos offentlig myndighet, samt utsätta straff för den hän-
delse att denna anmälan underlåtes. Sålunda stadga flere
tyska strafflagar, såsom *Bayerns* (1813) art. 136, *Württem-
bergs* (1839) art. 105, *Braunschweigs* (1840) § 168 och *Han-
novers* (1840) art. 81, samt *Zürichs strafflag* (1871) § 50 an-
tingen fängelse eller böter för den, som efter att hafva i
nödvärn dödat eller sårat någon försummat hos offentlig
myndighet göra anmälan härom. Dylika bestämmelser
motiveras vanligen dermed, att, i händelse en sådan an-
mälan uteblifver, misstankarne lätt kunna falla på någon
oskyldig. Detta skäl synes oss dock ej vara öfvertygande.
Att, i fall ingen anmälan sker, en annan person kan
blifva misstänkt för gerningen, är onekligt. Men detta
fordrar dock en medverkan af särskilda olyckliga tillfäl-
ligheter och kan ingalunda anses såsom det vanliga. I
den stora mängden af fall aflöper saken utan att några
misstankar falla på orätt person. Vid sådant förhållande
är det näppeligen riktigt att helt allmänt belägga försum-
mandet af en dylik anmälan med straff utan hänsyn till
hvad verkan försummelsen haft i det särskilda fallet.

För de nordiska landens lagstiftningar äro alla dylika
stadganden okända.¹⁾ *Finska strafflagsförslaget* upptager
deremot en bestämmelse i ämnet, hvilken emellertid vä-
sentligen afviker från de nyss anförda bestämmelserna. I
96 § heter det nämligen: »Hvar som i utöfning af nød-

¹⁾ Vid sin granskning af Lagkommitténs förslag tillstyrkte Högsta
Domstolen, att ett stadgande måtte tilläggas, att den, som i nödvärn
sårat eller dödat annan, vore förbunden skyndsamt derom göra anmälan
hos offentlig myndigt, vid äfventyr af böter eller fängelse, om det för-
summades. Inom Lagberedningen förekom ock en reservation i samma
riktning. Något sådant stadgande har emellertid ej inflytt i strafflagen.

värn eller nödrätt tillfogat annan skada, och sådant icke uppenbarat, fastän han viste, att tredje person för den gerning misstänkt ~~och chäktad~~ eller tilltalad blifvit, straffes med fängelse eller arrest i högst fyra månader, eller böter». Gent emot en sådan formulering förfaller den anmärkning, vi nyss gjorde. Emellertid synes oss stadgandet ändock ej vara fullt på sin plats. Det är nämligen svårt att inse, hvarför strafflagen skulle för detta fall allena upptaga ett straffbud för den, som försummar att från straff rädda en person, hvilken han genom något för honom sjelf ej straffbart förfarande utsatt för misstanke. Är det riktigt att belägga en sådan försummelse med straff, bör väl stadgandet härom erhålla en långt generellare affattning.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn